

אברהם העברי שהיה מעבר הנהר, נקראין זרעו עברים:

מז כי טוב פתח. שקירב הזמן, שהרוצה לשקר מרחיק את עדין, ופירוש כי טוב פתח כי יפה פתח, פתרון המתקבל. אי נמי כי לטובה פתרו: פלי חורי. פירש רש"י סלים העשויים חורים חורים. ורכינו סעדיה פירש סלי חורי שהיה בהם לחם לבן ולחם המלך, מלשון חיר: יפ ישא פרעה את ראשך. אינו כישא של שר המשקים, שאותו לשון חשבון כמו (שמות ל, יב). תשא את ראש בני ישראל, וזה פירושו יסיר את ראשו, או ירימנו על עץ, ובשביל שאמר לשר המשקים לשון ישא אמר לזה גם כן באותו לשון:

כג ולא זכר שר המשקים. בפה, וישכחו בלב. וי"מ ולא זכר לא מחמת שנאה, אלא מחמת שכחה שנאמר וישכחו. אי נמי ולא זכר, שעשה עצמו כאלו שכחו:

יד כי אם זכרתני אתך. פירש הרמב"ן אם תזכרני כאשר ייטב לך, תעשה עמי חסד והזכרתני אל פרעה, ופירוש אתך, שתזכירני לעשות עמדי בטוב אשר ייטב לך, שיוציאני מבית הסוהר כמו שהוציא אותך. אי נמי שתזכרני בלבך, כאלו אני אתך. אי נמי שאמר אם תזכרני להיות אתך כאשר ייטב לך ותחזור למעלתך ותחפוץ לעשות עמדי החסד הזה, תזכרני אל פרעה לאמר לפניו זכור אני שהיה נער משרת אותי בבית הסוהר, תנהו לי להיות לי משרת. אי נמי והזכרתני אל פרעה אמר אינך צריך אלא להזכירני לפניו, כי הוא מכיר אותי מיום היותי עבד לשר הטבחים, והוא יוציאני, שהוא יודע שאין בי עון אשר חטא:

מז כי גנוב גונבתי. ולא תאמר שנתפסתי על גניבה שגנבתי, אדרבא גונבתי משם, ולא תאמר בכאן פשעתי בשום דבר, אלא גם פה לא עשיתי מאומה: מארץ העברים. על שם

פרשת מקץ

(לעיל טז, ג) מקץ עשר שנים, מה התם עשר, אף הכא עשר: מקץ. פירש"י כתרגומו מסוף, ופירש כן דלא תימא מתחלה כמו (דברים יד, כח). מקצה שלש שנים תוציא את כל מעשר תבואתך שפירושו מתחלת שנה שלישית: שנתים ימים. כיון שאמר שנתים למה אמר ימים, וי"מ לומר שהיו שנות החמה ולא שנות הלכנה, כמו ימים תהיה גאולתו שהוא שנות החמה כדכתיב (ויקרא כה, ל) עד מלאת לו שנה תמימה. וי"מ שנתים לאותם שלש ימים שאמר לעיל בעוד שלשת ימים: ופרעה חלם. וא"ו של ופרעה רמז למה שדרשו שגם יוסף חלם חלום פרעה, לקיים מה שנאמר (עמוס ג, ז) כי לא יעשה ה' אלהים דבר כי אם גילה סודו אל עבדיו הנביאים, שוא"ו מוסף על דבר אחר שלפניו: והנה עומד על היאור. פירש רש"י שאין שאר נהרות נקראין יאור אלא גילוס, וכתב הרמב"ן מצינו שחדקל נקרא יאור דכתיב (דניאל יב, ז) איש אחד לבוש הבדים אשר ממעל למימי היאור, וכן תרגם אונקלוס יאור נהרא,

מא א ויהי מקץ שנתים ימים. פירוש לסוף שתי שנים היה זה המעשה שפרעה חלם ולא פירש מתי התחילו שתי שנים, ונראה שהיה לסוף שתי שנים מציאת שר המשקה מבית הסוהר, שהיה גם יוסף ראוי לצאת, אלא שנתאחר שתי שנים על שתלה בטחונו בבשר ודם, ונמצא שהיה תפוש שתיים עשרה שנים, שלא היה עבד בבית אדוניו אלא שנה, דכתיב (לעיל לט, ה) ויהי ברכת ה' בבית ובשדה, דהיינו קיץ וחורף, וט' שנים היה תפוש קודם לשר המשקה והאופה, והיו הם תפושים עמו שנה כדכתיב (לעיל מ, ד) ויהיו ימים במשמר פירוש שנה, ואחריהם שתי שנים, אלא שקשה הא דאיתא במדרש (ב"ר פח, א) שלכך חטאו שר המשקים והאופה כדי שידברו בסרחונם וישכחו מלדבר ביוסף, ואם לא חטאו עד ט' שנים אחריו אם כן הרבה דברו בט' שנים, ואיפשר שחטאו מיד ונמשך הדבר מיום ליום שלא נתפשו עד אחר ט' שנים, ויש שסומכין אותו על הפסוק, כתיב הכא מקץ, וכתוב התם